

HUBERT MAZUR

(Archiwum Państwowe w Kielcach)

AGNIESZKA ROSA

(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

O POTRZEBIE SZKOLENIA ARCHIWISTÓW W ZAKRESIE EDUKACJI

<http://dx.doi.org/10.12775/AKZ.2014.009>

Słowa kluczowe: edukacja archiwalna; Forum Edukatorów Archiwalnych; kształcenie archiwistów; działalność edukacyjna archiwów; edukator archiwalny; funkcja edukacyjna archiwów

Key words: archival education; Forum of Archival Educators; archival training; educational activity of archives; archival educator; educational function of archives

Streszczenie

Działania edukacyjne w polskich archiwach obecne są już od wielu dziesięcioleci. Funkcja edukacyjna archiwów nie jest jednak jeszcze dojrzała i ugruntowana. Popelnianych jest wiele błędów, formy edukacyjne nie spełniają wymogów dydaktycznych. Kształcenie uniwersyteckie archiwistów niemalże zupełnie pomija wyposażanie absolwentów w kompetencje w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych. Edukacji w archiwach potrzeba pewnych bodźców, różnorodnej stymulacji, a także szeregu systemowych zmian. Jedną z nich jest wyodrębnienie się środowiska edukatorów ar-

chiwalnych przez integrację archiwistów zajmujących się tym obszarem aktywności archiwów i stworzenie platformy służącej wymianie doświadczeń i wiedzy o prowadzonych działaniach edukacyjnych oraz budowanie sieci współpracy. W tym celu powołano Forum Edukatorów Archiwalnych, organizację o charakterze niesformalizowanym, obywatelskim i otwartym, która ma być platformą wymiany doświadczeń, miejscem spotkań oferującym integrację i wsparcie, a także formą dokształcania zawodowego archiwistów zajmujących się edukacją.

Obecność archiwów w procesach edukacji społeczeństwa nakłada na nie pewien rodzaj odpowiedzialności. Przede wszystkim archiwa są odpowiedzialne za przekazywane społeczeństwu za pośrednictwem podejmowanych działań treści, ale także kształtowanie określonych umiejętności, postaw i zachowań. Działalność edukacyjna archiwów to nie tylko przyjmowanie wycieczek, organizowanie prelekcji, wystaw czy ogólnie współpraca ze szkołami, to także wszelkie działania mające na celu kształcenie użytkownika archiwum, a także kształcenie i dokształcanie zawodowe archiwistów. Zasięg oddziaływania edukacyjnego archiwów obejmować zatem może całe społeczeństwo, potencjalnych, przyszłych i obecnych użytkowników¹.

Przekazywane treści i stosowane w działalności edukacyjnej metody i środki, a także sposoby i formy docierania z wiedzą o archiwach, ich zasobach, możliwościach korzystania z tych zasobów, ich działalności i misji społecznej mają znaczący wpływ na postrzeganie archiwów w społeczeństwie, a w dalszej perspektywie także ich finansowanie. Stąd tak ważne wydaje się nam jest zwrócenie uwagi na przygotowanie zawodowe archiwistów², którzy realizują zadania wynikające z funkcji edukacyjnej archiwów, a których działania mogą decydować o kulturze historycznej i dokumentacyjnej społeczeństwa, procesach jego demokratyzacji i postawach obywatelskich.

¹ A. Rosa, *Nowy profil w zawodzie archiwisty – pedagog archiwalny*, [w:] *Nowe funkcje archiwów* [w druku]; też, „Użytkownik jako element systemu informacyjnego”, (mps referatu wygłoszonego na sympozjum naukowym pt. „Komputeryzacja i digitalizacja w archiwach”, Olsztyn 27–28 października 2014 r., w posiadaniu autorki).

² Zob. *Kompetencje w zakresie promocji, edukacji i informacji archiwalnej*, [w:] *Model kompetencji zawodowych archiwistów i zarządców dokumentacji. Rekomendacja Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich uchwalona 4 listopada 2010 roku*, http://sap.waw.pl/dzialalnosc_statutowa/model-kompetencji-zawodowych-archiwisty, [dostęp: 10 listopada 2014 r.].

Działania edukacyjne w polskich archiwach obecne są już od wielu dziesięcioleci. Funkcja edukacyjna archiwów nie jest jednak jeszcze dojrzała i ugruntowana³. Świadczy o tym m.in. jej marginalizowanie w bieżącej pracy archiwów, niekiedy też jej negowanie i kwestionowanie przez samych archiwistów. Często także jest ona mylona z działalnością promocyjną. Ponadto panuje na jej temat szereg mitów i stereotypów. Pojawiły się głosy wzywające do zaprzestania działań edukacyjnych w archiwach, z uwagi na rzekomy brak predyspozycji tych placówek do działań w tej mierze. Mocno przesadzone są też stwierdzenia o wyjątkowej czasochłonności takich inicjatyw i ogromnych środkach finansowych nań potrzebnych. Nieprawdziwe są poglądy o angażowaniu wszystkich archiwistów w przedsięwzięcia edukacyjne, kosztem pozostałych obszarów funkcjonowania archiwów. Bezzasadne są również opinie, że archiwa nie zastąpią nigdy instytucji oświatowych, bo przecież nikt wobec nich takich oczekiwań nie zakłada⁴.

Choć w ostatniej dekadzie obserwujemy duże zmiany w tym obszarze, zarówno o charakterze ilościowym, jak i jakościowym, to działalność ta nie rozwija się nadal we właściwym kierunku i tempie. Popelnianych jest wiele błędów, formy edukacyjne nie spełniają wymogów dydaktycznych⁵. Dotyczy to zwłaszcza lekcji archiwalnych, które oparte są w dużej mierze nie na aktywizacji uczniów, a na metodach podających gotową wiedzę, a jednocześnie zamiast na kształtowaniu umiejętności i kompetencji koncentrujących się na

³ Zob. A. Rosa, *Funkcja edukacyjna archiwów*, Warszawa 2012.

⁴ Por. P. Gut, *O miejsce archiwów państwowych w badaniach nad historią regionu*, [w:] *Silva rerum opera historica, diplomatica et archivistica continens, Andree Tomczak dedicata*, red. W. Chorążyczewski, M. Hlebionek, Toruń–Warszawa 2012, s. 151–160; H. Mazur, *W obronie edukacji w archiwach. Kilka uwag i refleksji na marginesie artykułu Pawła Guta „O miejsce archiwów państwowych w badaniach nad historią regionu”*, „Archiwista Polski” (dalej: AP) 2013, nr 2, s. 49–62; tenże, „Czy możliwe jest *historical education* w archiwach państwowych? Przykłady stosowania rozrywki i zabawy w działalności edukacyjnej archiwów państwowych w Polsce”, (mps referatu wygłoszony na V międzynarodowej konferencji naukowej „Edukacja – Kultura – Społeczeństwo”, Wrocław 8–10 września 2014 r., w posiadaniu autora).

⁵ J. Leśniewska, *Miejsce badań regionalnych prowadzonych na terenie działania Archiwum Państwowego w Płocku w realizacji funkcji udostępniania materiałów archiwalnych*, [w:] *Archiwa jako ośrodki badań regionalnych na przykładzie prac nad dziejami Mazowsza*, red. L. Franciszewicz, Płock 2008, s. 40–52; G. Tyrchan, M. Szczepaniak, *Rozszerzanie oferty edukacyjnej archiwów państwowych. Nowy kierunek i wymóg czasu*, „Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny” 2013, r. 16, s. 81–94.

przekazie wiadomości⁶. Rzadko stosowane są formy aktywizujące, kształtujące określone umiejętności, uczące krytycyzmu, zapoznające z pracą historyka i archiwisty. Szczególnie odczuwalny jest brak warsztatów⁷. Wiele braków zaobserwować można także w materii wystawienniczej⁸. Ciągłe sporo do życzenia pozostawia też edukacyjna aktywność archiwów w internecie⁹.

Kształcenie uniwersyteckie archiwistów niemalże zupełnie pomija wyposażanie absolwentów w kompetencje w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych¹⁰. O ile przez władze archiwalne i stowarzyszenia organizowane są szkolenia w różnych obszarach działania archiwów, o tyle doskonalenie zawodowe archiwistów w dziedzinie edukacji właściwie nie istnieje¹¹. Wszystko to rzutuje negatywnie na kulturę dydaktyczną archiwistów.

Nie bez znaczenia jest wreszcie fakt, że antropologizująca się archiwistyka w coraz większym stopniu zwraca się ku człowiekowi, jako twórcy dokumentacji, jako użytkownikowi materiałów archiwalnych oraz jako ich „opiekunowi” – archiwście gromadzącemu, opracowującemu, zabezpieczającemu i udostępniającemu archiwalny zasób¹². Przedmiotem archiwistyki, w jej no-

⁶ H. Mazur, *Lekcje archiwalne w archiwach państwowych w świetle konspektów i scenariuszy w Strefie Edukacyjnej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych*, „Archiwista Polski” 2014, nr 4, s. 39–58.

⁷ H. Ciechanowski, *Warsztaty w archiwach*, [w:] *Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość. Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Wrocław 5–7 września 2012 r.*, red. W. Chorążyczewski i K. Strykowski, Warszawa 2013, s. 501–522.

⁸ D. Chyła, *Działalność wystawiennicza archiwów w Polsce północno-zachodniej w latach 2000–2010 z punktu widzenia muzealnictwa*, „Archiwista Polski” 2010, nr 4, s. 37–61.

⁹ J. Wojdon, *Internetowe zasoby archiwów w nauczaniu historii – marzenia i rzeczywistość*, „Archeion” 2004, t. 107, s. 333–353.

¹⁰ W. Chorążyczewski, *Archiwista przyszłości – edukator i autopromotor w społeczeństwie informacyjnym*, [w:] *Archiwa w nowoczesnym społeczeństwie. Pamiętnik V Zjazdu Archiwistów Polskich Olsztyn 6–8 września 2007*, red. J. Poraziński i K. Strykowski, Warszawa 2008, s. 51; A. Kulecka, *Modele kształcenia archiwistów a archiwum jako ośrodek badań regionalnych*, [w:] *Archiwa, jako ośrodki*, s. 7–16.

¹¹ Jedynym wyjątkiem stały się warsztaty „Edukacja w archiwum” zorganizowane w ramach VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich w 2012 r. we Wrocławiu; szerzej zob. H. Mazur, *Warsztaty „Edukacja w archiwum”*, Wrocław 5 września 2012 (*W ramach VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Wrocław 5–7 września 2012 r.*), „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2013, t. 2, s. 275–280.

¹² A. Rosa, *O pożytkach z refleksji antropologicznej – funkcja edukacyjna archiwów*, [w:] *Toruńskie konfrontacje archiwalne*, red. W. Chorążyczewski, A. Rosa, t. 1: *Archiwistyka na uniwersytetach, archiwistyka w archiwach*, Toruń 2009, s. 203–211; też, *Archi-*

wym, postmodernistycznym ujęciu¹³, zarówno na gruncie praktycznym, jak i teoretycznym, są także pracownicy archiwów zajmujący się szeroko rozumianą sferą działań publicznych, w tym również archiwiści-edukatorzy, ich wykształcenie, kompetencje, doświadczenia i osiągnięcia.

Edukacji w archiwach potrzeba pewnych bodźców, różnorodnej stymulacji, a także szeregu systemowych zmian. Jedną z nich, w naszym mniemaniu, jest wyodrębnienie się środowiska edukatorów archiwalnych w wyniku integracji archiwistów zajmujących się tym obszarem aktywności archiwów i stworzenie platformy służącej wymianie doświadczeń i wiedzy o prowadzonych działaniach edukacyjnych oraz budowanie sieci współpracy.

Dlatego też 25 października 2014 r. podjęliśmy decyzję o utworzeniu Forum Edukatorów Archiwalnych. Nasza inicjatywa, wzorowana jest na założonym w 2006 r. przez polskich muzealników – Forum Edukatorów Muzealnych. Jest to organizacja zrzeszająca zarówno pracowników dużych muzeów narodowych, jak i małych, regionalnych. Forum Edukatorów Muzealnych ma charakter niesformalizowany, obywatelski i otwarty, co wynika z przeświadczenia, że powinno być ono reprezentacją całego środowiska edukatorów muzealnych – głosem i płaszczyzną, na której zostaną wypracowane wspólne dla wszystkich rozwiązania. Cele i założenia Forum Edukatorów Muzealnych wyznacza Deklaracja założycielska uchwalona podczas spotkania założycielskiego 30 marca 2006 r. w Nieborowie¹⁴.

Nadmienić warto, że w Niemczech działa Zespół Roboczy Pedagogiki Archiwalnej i Edukacji Historycznej (Arbeitskreis Archivpädagogik und historische Bildungsarbeit). Pedagodzy archiwalni mają swój portal internetowy Archivpädagogen¹⁵, który jest ważnym elementem działalności edukacyjnej archiwów niemieckich. Wydawane jest także pismo „ABP-Archiv-Bildung-Pädagogik. Mitteilungsblatt der MitarbeiterInnen der Historischen Bildungsarbeit und der ArchivpädagogInnen an Staats- und Kom-

wa między historią i pamięcią. Antropologizowanie archiwistyki, [w:] *Archiwa – Kancelarie – Zbiory*, red. W. Chorążyczewski, R. Degen i K. Syta, t. 2, Toruń 2008, s. 99–127.

¹³ Zob. W. Chorążyczewski, *Uwagi o przedmiocie i problematyce zantropologizowanej archiwistyki*, [w:] *Toruńskie konfrontacje archiwalne*, red. W. Chorążyczewski, W. Piasek i A. Rosa, t. 4: *Nowa archiwistyka – archiwa i archiwistyka w ponowoczesnym kontekście kulturowym*, Toruń 2014, s. 25–36.

¹⁴ P. Górjajec, *Forum edukatorów muzealnych*, [w:] *Edukacja muzealna w Polsce. Sytuacja, kontekst, perspektywy rozwoju. Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce*, red. M. Szelaż, Warszawa 2012, s. 11–14.

¹⁵ <http://www.archivpaedagogen.de> [dostęp: 8 XI 2014 r.].

munalarchiven der Bundesrepublik Deutschland”. Istotną rolę w rozwoju i promocji działalności edukacyjnej archiwów niemieckich odgrywają organizowane w Karlsruhe od 2000 r. Dni Pedagogiki Archiwalnej (Karlsruher Tagung für Archivpädagogik)¹⁶.

Forum Edukatorów Archiwalnych w naszym zamyśle powinno mieć również otwarty i ogólnodostępny charakter oparty na osobistym zaangażowaniu archiwistów oraz tych wszystkich, których interesuje problematyka działalności edukacyjnej archiwów.

Przed Forum Edukatorów Archiwalnych postawiliśmy następujące cele:

- stworzenie płaszczyzny służącej wymianie refleksji i poglądów oraz doświadczeń praktycznych dotyczących edukacji archiwalnej,
- budowanie sieci współpracy, organizacja spotkań dotyczących edukacji archiwalnej umożliwiających prezentację i wymianę koncepcji oraz doświadczeń,
- integrowanie archiwistów zajmujących się działalnością edukacyjną zmierzające do wyodrębnienia się grupy edukatorów archiwalnych (specjalistów w zakresie działalności edukacyjnej archiwów), a także wsparcie rozwoju zawodowego edukatorów archiwalnych przez organizację konferencji, sympozjów, szkoleń, warsztatów,
- uświadamianie środowisku archiwistów wagi i znaczenia edukacji archiwalnej, umocnienie pozycji funkcji edukacyjnej w archiwach i stymulowanie jej rozwoju, prowadzenie działalności badawczej w zakresie edukacji archiwalnej oraz upowszechnianie wiedzy o niej,
- upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie edukacji w archiwach, dążenie do podniesienia jakości oferty edukacyjnej archiwów, wypracowywanie standardów i modeli edukacyjnych, pomoc i doradztwo metodyczne w podejmowanych przedsięwzięciach edukacyjnych,
- działalność na rzecz uświadomienia istoty edukacji archiwalnej w systemie edukacji szkolnej, pozaszkolnej i ustawicznej, wspomaganie kształcenia nauczycieli,
- promowanie działalności edukacyjnej archiwów, propagowanie archiwów w społeczeństwie, współpracę między archiwami a instytucjami edukacyjnymi, kulturalnymi i naukowymi.

¹⁶ H. Mazur, *Niemiecka pedagogika archiwalna i polska edukacja muzealna – dwa wzorce dla działalności edukacyjnej archiwów państwowych w Polsce*, [w:] *Nowe funkcje archiwów* [w druku].

Cele te chcemy realizować przez:

- wymianę doświadczeń z zakresu edukacji archiwalnej,
- wspieranie działań edukacyjnych podejmowanych przez archiwa,
- promocję działalności edukacyjnej archiwów,
- określenie kompetencji i profilu zawodowego edukatora archiwalnego,
- organizację szkoleń, warsztatów, spotkań dla edukatorów archiwalnych,
- rozwijanie i szerzenie form, metod i środków kształcenia stosowanych w archiwach,
- współpracę z innymi instytucjami kultury obecnymi w przestrzeni edukacyjnej,
- badanie rynku usług edukacyjnych archiwów.

Forum Edukatorów Archiwalnych powinno mieć charakter interdyscyplinarny, integrując archiwistów z przedstawicielami różnych dyscyplin: pedagogiki i dydaktyki, dydaktyki historii, muzealnictwa i bibliotekoznawstwa, a w dalszej, ambitnej perspektywie psychologii i socjologii. Przede wszystkim jednak ma być platformą wymiany doświadczeń, miejscem spotkań oferującym integrację i wsparcie, a także formą dokształcania zawodowego archiwistów zajmujących się edukacją.

W dotychczasowej literaturze przedmiotu¹⁷ poświęconej doskonaleniu zawodowemu wyróżnia się kilka jego funkcji:

- wdrożeniową (adaptacyjną), która dotyczy wejścia w nurt życia zawodowego oraz pracowników, którym zmieniają się warunki i obowiązki w ramach wykonywanej pracy,
- wyrównawczą, występującą podczas uzupełniania wiedzy i umiejętności do wymagań formalnych niezbędnych dla zajmowanego stanowiska,
- renowacyjną, która polega na aktualizacji wiedzy po upływie pewnego czasu od ukończenia szkoły, zaznajomieniu się z nowymi osiągnięciami, wiedzą, umiejętnościami itp.,
- rekonstrukcyjną, polegającą na kształtowaniu postaw i zdolności innowacyjnych, podejmowaniu wysiłków twórczych, których celem jest wprowadzenie nowatorskich rozwiązań w pracy,

¹⁷ T. Nowacki, *Kształcenie i doskonalenie pracowników. Zarys andragogiki pracy*, Warszawa 1983; por. Z. Wiatrowski, *Powodzenia i niepowodzenia zawodowe*, Olecko 2002.

- rekwalifikacyjną, prowadzącą do zmiany specjalności zawodowej bądź uzyskania dodatkowej specjalności.

Nie ma wątpliwości, że Forum Edukatorów Archiwalnych i jego działania mogą spełniać wszystkie z wymienionych funkcji doskonalenia zawodowego. Służyć mogą zarówno młodym pracownikom rozpoczynającym zawodową karierę w archiwum, a także tym, którzy zaczynając pracę w obszarze związanym z edukacją, pragną uzyskać dodatkową specjalność, jak i tym, którzy chcą swoją wiedzę dzielić się z innymi, ale także ją zaktualizować i wprowadzać nowatorskie rozwiązania.

Jako najważniejsze formy w zakresie doskonalenia zawodowego archiwistów edukatorów należy wymienić konferencje, sympozja i seminaria służące wymianie poglądów i opinii, a tym samym dyskusji głównie w warstwie teoretycznej i empirycznej. Wśród szerokiego spektrum problemów związanych z edukacją mogą one dotyczyć m.in. refleksji nad pojęciami: działalność i funkcja edukacyjna archiwów, dydaktyka archiwalna, pedagogika archiwalna, kultura archiwalna, a także uwarunkowań kulturowych, politycznych, społecznych, prawnych, filozoficznych, metodologicznych, historiograficznych i pedagogicznych edukacji w archiwach, jej roli w kształtowaniu kultury i świadomości historycznej, celów, treści, metod i środków dydaktycznych w edukacji archiwalnej, zawodu archiwisty i jego edukacyjnych kompetencji, a także odbiorców działań edukacyjnych.

Na równi z nimi ulokować trzeba szkolenia i warsztaty, a więc formy ćwiczeniowe, doskonalące określone umiejętności praktyczne. Mogą one dotyczyć lekcji archiwalnych, wystaw czy jakichkolwiek innych form edukacyjnych. Szczególną rolę w ich organizacji i prowadzeniu powinni odgrywać archiwiści edukatorzy posiadający koncepcje i osiągnięcia edukacyjne o twórczym i nowatorskim charakterze. Warsztaty służyłyby nie tylko kształceniu kompetencji, ale też prezentacji już przeprowadzonych inicjatyw, upowszechnianiu dobrych praktyk w zakresie edukacji, jak również pozwalałyby na wypracowywanie pewnych wspólnych rozwiązań i standardów.

Najbardziej optymalnym rozwiązaniem byłoby organizowanie spotkań Forum Edukatorów Archiwalnych, które łączyłyby w sobie elementy konferencyjne i warsztatowe.

Naszym zdaniem różne formy doskonalenia zawodowego: szkolenia, warsztaty, konferencje, seminaria, sympozja itp. w zakresie edukacji archiwalnej, biorąc od uwagę specyfikę jej sytuacji, pełnić mogą następujące funkcje:

- integracyjną,
- instruktażowo-metodyczną,
- naukowo-refleksyjną,
- aktywizującą,
- promocyjną,
- nobilitująco-sankcjonującą.

Wszystkie wymienione formy kształcenia i doskonalenia zawodowego sprzyjać mogą integracji osób zajmujących się sferą szeroko rozumianej edukacji w archiwach, a tym samym konsolidacji środowiska edukatorów archiwalnych, czy szerzej – archiwistów w ogóle. Zintegrowanie może również przybrać charakter interdyscyplinarny, łącząc przedstawicieli różnych dziedzin i grup zawodowych – np. archiwistów z muzealnikami, dydaktykami.

Obszar edukacji w archiwach powinien stać się przedmiotem interdyscyplinarnych badań naukowych, zarówno refleksji teoretycznej, jak i praktycznej. Zatem rolą inicjatyw szkoleniowych archiwistów powinno być pobudzanie ich do dyskusji i podejmowania badań nad działalnością edukacyjną archiwów, jej formami, kształtowaniem się kultury i świadomości historycznej oraz kultury archiwalnej społeczeństwa za pośrednictwem archiwów. Zadaniem takich badań powinno być w szczególności: opisywanie współczesnej i dawnej działalności edukacyjnej (kulturalno-oświatowej, popularyzatorskiej) archiwów, poszukiwanie regularności i prawidłowości oraz formułowanie uogólnień i praw rządzących tym obszarem, formułowanie prognoz dotyczących edukacji w archiwach, tworzenie optymalnych modeli działalności edukacyjnej archiwów¹⁸. Szkolenia, warsztaty, konferencje, seminaria, sympozja dla archiwistów edukatorów mogłyby inicjować i inspirować tego typu dociekania, a finalnie stanowić też płaszczyznę do prezentacji wyników badań i szerszej dyskusji w tym względzie.

Funkcję aktywizującą należy rozumieć jako zachęcanie i pobudzanie archiwistów i archiwów do podejmowania działań edukacyjnych. Doskonalenie zawodowe stymulować ma archiwalny personel w kierunku nieustannego podnoszenia jakości inicjatyw w zakresie edukacji archiwalnej oraz zachęcać do dzielenia się nimi na gruncie Forum oraz na łamach czasopism i innych publikacji.

¹⁸ Szerzej zob. H. Mazur, *Między dydaktyką a archiwistyką. Interdyscyplinarność archiwistyki w kontekście edukacyjnej funkcji archiwów*, [w:] *Nowa archiwistyka*, s. 163–188.

Jak wynika z dotychczas prowadzonych badań, działalność edukacyjna nie jest w sposób należyty promowana. Dotyczy to środowisk oświatowych, ale przede wszystkim społeczności samych archiwistów. Informacje o różnorodnych inicjatywach edukacyjnych archiwów państwowych znaleźć można na portalach domowych tych placówek, stronach archiwów na portalu Facebook, czasem także na Strefie Edukacyjnej będącej integralną częścią witryny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Poza kilkoma wyjątkami¹⁹ brakuje publikacji, choćby na łamach branżowych (archiwalnych i dydaktycznych) czasopism, publikacji stanowiących dokładny opis przedsięwzięć edukacyjnych archiwów, uwzględniających również ich walory dydaktyczne. „Mówiąc kolokwialnie archiwa i archiwiści muszą bardziej chwalić się i promować podejmowane przez siebie, nawet najdrobniejsze przedsięwzięcia edukacyjne. Wszystko to w imię wyznaczania standardów dla działalności edukacyjnej archiwów oraz budowania spójnego systemu informacyjnego pozwalającego dzielić się wiedzą i doświadczeniami, a potencjalnym odbiorcom zdobywać informacje na temat oferty edukacyjnej archiwów”²⁰.

Organizacja rozmaitych szkoleń, warsztatów i konferencji z zakresu edukacji w archiwach ma też wymiar nobilitująco-sankcjonujący. Działania takie pokazują, że funkcja i działalność edukacyjna archiwów stają się równoprawnymi wobec innych zadań i aktywności archiwów, takich jak opracowanie czy udostępnianie zasobu archiwalnego. Jak już wcześniej napisano, edukacja w archiwach jest często marginalizowana, a sens jej prowadzenia poddawany w wątpliwość przez przeciwników tego rodzaju prac. Dlatego też inicjatywy w materii doskonalenia archiwistów edukatorów powinny podnosić status tego obszaru działania archiwów. Muszą niejako legitymizować działalność i funkcję edukacyjną tych placówek.

Wszystkie osoby zainteresowane edukacją archiwalną zapraszamy do aktywnego uczestnictwa w pracach Forum Edukatorów Archiwalnych, dzie-

¹⁹ M. Szczepaniak, G. Tyrchan, *Ścieżka edukacji regionalnej „Kościół Św. Ducha w Gnieźnie”*. *Materiały i scenariusze zajęć przeznaczonych dla uczniów gimnazjów*, „Wiadomości Historyczne” 2007, r. 50, nr 3, s. 43–55; H. Mazur, *Archiwum Państwowe w Kielcach – historia – zadania – zasób jako przykład lekcji archiwalnej*, „Wiadomości Historyczne” 2011, r. 54, 2011, nr 6, s. 18–24; tenże, *Lekcje archiwalne on-line Archiwum Państwowego w Kielcach*, „Wiadomości Historyczne” 2013, r. 66, nr 5, s. 13–19, V. Urbanik, *Archiwum partnerem szkoły w procesie kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży*, [w:] *Wkład archiwistów warszawskich w rozwój archiwistyki polskiej*, red. A. Kulecka, Warszawa 2012, s. 447–462.

²⁰ H. Mazur, *Niemiecka pedagogika archiwalna*.

lenia się doświadczeniem, spostrzeżeniami i uwagami, uczenia się i uczenia innych. Zaproszenie kierujemy zwłaszcza do osób, które pracując w różnego typu archiwach, zajmują się działalnością edukacyjną, a także wszystkich osób, dla których zagadnienia edukacji archiwalnej szczególnie są bliskie.

Obecnie podstawową platformą komunikacyjną Forum Edukatorów Archiwalnych jest fanpage na portalu społecznościowym Facebook: www.facebook.com/ForumEdukatorowArchiwalnych, a także e-mail: forumedukatorowarchiwalnych@gmail.com Wkrótce nasze działania przeniesione także zostaną z przestrzeni wirtualnej do realnej.

Bibliografia:

- Ciechanowski Hadrian, *Warsztaty w archiwach*, [w:] *Zatrzymać przeszłość, dogonić przyszłość. Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Wrocław 5–7 września 2012 r.*, red. W. Chorążyczewski i K. Strykowski, Warszawa 2013.
- Chorążyczewski Waldemar, *Archiwista przyszłości – edukator i autopromotor w społeczeństwie informacyjnym*, [w:] *Archiwa w nowoczesnym społeczeństwie. Pamiętnik V Zjazdu Archiwistów Polskich Olsztyn 6–8 września 2007*, red. J. Poraziński i K. Strykowski, Warszawa 2008.
- Chorążyczewski Waldemar, *Uwagi o przedmiocie i problematyce zantropologizowanej archiwistyki*, [w:] *Toruńskie konfrontacje archiwalne*, red. W. Chorążyczewski, W. Piaseki A. Rosa, t. 4: *Nowa archiwistyka – archiwa i archiwistyka w ponowoczesnym kontekście kulturowym*, Toruń 2014.
- Chyła Dariusz, *Działalność wystawiennicza archiwów w Polsce północno-zachodniej w latach 2000–2010 z punktu widzenia muzealnictwa*, „Archiwista Polski” 2010, nr 4.
- Górajec Piotr, *Forum edukatorów muzealnych*, [w:] *Edukacja muzealna w Polsce. Sytuacja, kontekst, perspektywy rozwoju. Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce*, red. M. Szela, Warszawa 2012
- Gut Paweł, *O miejsce archiwów państwowych w badaniach nad historią regionu*, [w:] *Silva rerum opera historica, diplomatica et archivistica continens, Andreae Tomczak dedicata*, red. W. Chorążyczewski i M. Hlebionek, Toruń–Warszawa 2012
- Kompetencje w zakresie promocji, edukacji i informacji archiwalnej*, [w:] *Model kompetencji zawodowych archiwistów i zarządców dokumentacji. Rekomendacja Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich uchwalona 4 listopada 2010 roku*, [on-line], http://sap.waw.pl/dzialalnosc_statutowa/model-kompetencji-zawodowych-archiwisty, [dostęp: 10 XI 2014 r.].
- Kulecka Alicja, *Modele kształcenia archiwistów a archiwum jako ośrodek badań regionalnych*, [w:] *Archiwa jako ośrodki badań regionalnych na przykładzie prac nad dziejami Mazowsza*, red. L. Franciszkiewicz, Płock 2008.

- Leśniewska Jolanta, *Miejsce badań regionalnych prowadzonych na terenie działania Archiwum Państwowego w Płocku w realizacji funkcji udostępniania materiałów archiwalnych*, [w:] *Archiwa, jako ośrodki badań regionalnych na przykładzie prac nad dziejami Mazowsza*, red. L. Franciszkiewicz, Płock 2008.
- Mazur Hubert, *Archiwum Państwowe w Kielcach – historia – zadania – zasób jako przykład lekcji archiwalnej*, „Wiadomości Historyczne” 2011, t. 54, nr 6.
- Mazur Hubert, *Lekcje archiwalne on-line Archiwum Państwowego w Kielcach*, „Wiadomości Historyczne” 2013, t. 66, nr 5.
- Mazur Hubert, *Lekcje archiwalne w archiwach państwowych w świetle konspektów i scenariuszy w Strefie Edukacyjnej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych*, „Archiwista Polski” 2014, nr 4.
- Mazur Hubert, *Między dydaktyką a archiwistyką. Interdyscyplinarność archiwistyki w kontekście edukacyjnej funkcji archiwów*, [w:] *Toruńskie konfrontacje archiwalne*, red. W. Chorążyczewski, W. Piasek i A. Rosa, t. 4: *Nowa archiwistyka – archiwa i archiwistyka w ponowoczesnym kontekście kulturowym*, Toruń 2014.
- Mazur Hubert, *Niemiecka pedagogika archiwalna i polska edukacja muzealna – dwa wzorce dla działalności edukacyjnej archiwów państwowych w Polsce*, [w:] *Nowe funkcje archiwów* [w druku].
- Mazur Hubert, *W obronie edukacji w archiwach. Kilka uwag i refleksji na marginesie artykułu Pawła Guta „O miejsce archiwów państwowych w badaniach nad historią regionu”*, „Archiwista Polski” 2013, nr 2.
- Mazur Hubert, *Warsztaty „Edukacja w archiwum”, Wrocław 5 września 2012 (W ramach VI Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich, Wrocław 5–7 września 2012 r.)*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2013, t. 2.
- Nowacki Tadeusz W., *Kształcenie i doskonalenie pracowników. Zarys andragogiki pracy*, Warszawa 1983.
- Rosa Agnieszka, *Archiwa między historią i pamięcią. Antropologizowanie archiwistyki*, [w:] *Archiwa – Kancelarie – Zbiory*, tred. W. Chorążyczewski, R. Degen i K. Syta, t. 2, Toruń 2008.
- Rosa Agnieszka, *Funkcja edukacyjna archiwów*, Warszawa 2012.
- Rosa Agnieszka, *Nowy profil w zawodzie archiwisty – pedagog archiwalny*, [w:] *Nowe funkcje archiwów* [w druku].
- Rosa Agnieszka, *O pożytkach z refleksji antropologicznej – funkcja edukacyjna archiwów*, [w:] *Toruńskie konfrontacje archiwalne*, red. W. Chorążyczewski i A. Rosa, t. 1: *Archiwistyka na uniwersytetach, archiwistyka w archiwach*, Toruń 2009.
- Szczepaniak Marek, Tyrchan Grażyna, *Rozszerzanie oferty edukacyjnej archiwów państwowych. Nowy kierunek i wymóg czasu*, „Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny” 2013, r. 16.

Szczepaniak Marek, Tyrchan Grażyna, *Ścieżka edukacji regionalnej „Kościół Św. Ducha w Gnieźnie”. Materiały i scenariusze zajęć przeznaczonych dla uczniów gimnazjów*, „Wiadomości Historyczne” 2007, r. 50, nr 3.

Urbaniak Violetta, *Archiwum partnerem szkoły w procesie kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży*, [w:] *Wkład archiwistów warszawskich w rozwój archiwistyki polskiej*, red. A Kulecka, Warszawa 2012.

Wiatrowski Zygmunt, *Powodzenia i niepowodzenia zawodowe*, Olecko 2002.

Wojdon Joanna, *Internetowe zasoby archiwów w nauczaniu historii – marzenia i rzeczywistość*, „Archeion” 2004, t. 107.

Summary

About the need for training archivists in education

Educational activity is present in Polish archives for decades. But the educational function of archives is not fully mature and established. Many mistakes are still being made, educational forms do not meet teaching requirements. University archival training almost completely omits equipping graduate students with competences in educational activity. Education in archives needs a spur, various stimulation, and a number of system changes. One of them is isolating a circle of archival educators through integration of archivists involved in this kind of archival activity and creating a platform that would serve to exchange experiences and knowledge of conducted teaching activities and building up a web of cooperation. With the aim of doing that, the Forum of Archival Educators was established, an informal, citizen and open organization, that is supposed to be a platform of exchanging experiences, a place of meeting, offering integration and support, as well as a form of additional professional training for archivists engaged in education.

